

Feike Asma in Dordt

Op 18 december was het veertig jaar geleden dat organist Feike Asma (1912-1984) overleed. Zijn muzikale loopbaan omspande meer dan een halve eeuw. Ook in Dordrecht gaf hij tientallen concerten, voor het eerst in 1945, voor het laatst in 1984. Een greep uit herinneringen, recensies, beeld en geluid.

Jeugd-Armee

Op 5 september 1945 berichtte *Dordtsch Dagblad*: "Er is goed nieuws voor muziekminnend Dordt. De bekende organist Feike Asma hoopt nl. op Vrijdag 21 Sept. a.s. op den tweeden muzikalen contactavond, georganiseerd door de Jeugdarmee, het orgel in de Grootte Kerk te bespelen. Dit zal de eerste maal zijn, dat de Dordtenaren Feike Asma's spel kunnen beluisteren."

In augustus 1945 had Feike Asma aan de hervormde kerkvoogdij het verzoek gericht om in oktober een orgelconcert te mogen geven in de Grote Kerk. De kerkvoogdij liet hem weten, "dat het programma voor orgelconcerten dusdanig is bezet, dat wij aan Uw verzoek om ook een concert te organiseren, geen gevolg kunnen geven."

De kerkvoogdij honoreerde wel het verzoek van de Jeugd-Armee, onder leiding van ds. W.S. Hugo van Dalen, om de Grote Kerk beschikbaar te stellen voor een muzikale contactavond. Zo be-

speelde Feike Asma op vrijdagavond 21 september 1945 voor het eerst het orgel in de Grote Kerk.

Recensent J.W.M. Remeeüs schreef in *Dordtsch Dagblad*: "In de eerste plaats gaat mijn bewondering naar hem uit als componist. Van zichzelf speelde hij twee koraalbewerkingen, welke hoewel niet bepaald nieuwe perspectieven biedend, uitmuntend zijn geschreven. Het verloop der stemmen is logisch; zijn harmonisatie interessant en boeiend. Hij liet zich niet verleiden tot extreme bewerkingen, waardoor deze composities een uiterst gaven indruk maakten.

Door zijn improvisatie over 'Merck toch hoe sterck' gaf hij blijk zijn métier volkomen te beheerschen, in het bijzonder kwam dit tot uiting in de grandioze slotvariatie. Van een Andante van Bach gaf hij een stijlvolle, klare vertolking. Bijzonder opvallend was de brillante weergave van Bach's bekende Toccata en Fuga. Fascinerend was zijn spel in de drie deelen uit de 5de symphonie van Widor. Inderdaad dit was technisch superieure vertolkingskunst, zooals men zelden te hooren krijgt."

Dordtsch Dagblad

Op donderdag 25 september 1947 organiseerde *Dordtsch Dagblad* een concert met Feike Asma in de Grote Kerk. Asma trad op met Eben-Haëzer's Zangkoor onder leiding van Dirk Hol. Een week van tevoren was het al uitverkocht. J.W.M. Remeeüs schreef: "De keuze van Feike Asma was een rake, want hij neemt onder de organisten een bijzondere plaats

in. Voor alles is hij muzikant, een ere-naam, welke men gaarne geeft aan hen, die beschikken over een grote intuïtieve muzikale begaafdheid. Kenmerkend voor deze geaardheid is de spontaniteit, waarmede wordt gemusiceerd. Bij Feike Asma gaat deze eigenschap gepaard met een zeldzame technische geacheveerdheid, hetgeen wel de oorzaak is van zijn grote populariteit. In de Toccata van Reuchsel demonstreerde Asma zijn ongeëvenaarde techniek, terwijl de Finale van Franck een manifestatie werd van klank en kleur, voorwaar een éclatant slot."

Op donderdagavond 27 mei 1948 haalde *Dordtsch Dagblad* Feike Asma opnieuw naar Dordt. 1400 lezers uit Dordrecht, 's-Gravendeel, Papendrecht, Hendrik-Ido-Ambacht en Zwijndrecht kwamen voor hem naar de Grote Kerk.

Feike Asma bespeelde niet alleen het orgel, maar trad ook op als dirigent van het Amsterdams Symphonie Orkest.

"Tussen de openstaande deuren van het koperen koorhek in de Grotekerk, dat wonderschoon beschenen wordt door het zachte licht van de kroonlampen, staat een magere figuur. Nu eens heftig gesticulerend, het orkest opzweepend tot hoge prestaties, dan weer losjes, welhaast nonchalant de dirigerestok zwaaiend, staat hij daar, de bezielende leider..."

Zijn bewegingen vloeien samen met de klanken, die de musici aan hun instrumenten ontlokken. Een feest van klanken, dat een dankbaar publiek tot opgetogenheid brengt!"

"Feike Asma, bekwaam dirigent, maar

Feike Asma dirigeert het Amsterdams Symphonie Orkest in het koor van de Grote Kerk, 27 mei 1948.

Feike Asma aan het orgel van de Wilhelminakerk, met Dirk Hol op viool, 2 maart 1949.

bovenal briljant organist, die het machtige orgel liet klagen en juichen, liet bidden en loven. Hij bevestigde zijn roem!"

Idool

Cor van der Leer vertelt dat hij in zijn jongelingsjaren van twee idolen een foto boven zijn bureau had hangen: Okke Jager en Feike Asma!

In september 1951 bracht Philips op 'Minigroove 78' opnamen uit van Feike Asma aan het orgel van de Oude Kerk in Amsterdam. Op de ene kant staat de Toccata van Grison, op de andere Cantilene van Rheinberger. *Trouw* schreef: "Voor de bewonderaars van het spel van Asma zijn deze opnamen ongetwijfeld en aanwinst. Al wat Asma aan virtuositeit en effectvolle registratie in zijn mars heeft is hier aanwezig. Jammer genoeg treden in deze opnamen enkele storende klankzwevingen op die het goed geregistreerde nagalm-effect in de kerkruimte bederven." Het was de eerste grammofoonplaat van mijn moeder!

Pauluskerk

Voor het bouwfonds van de Pauluskerk gaf Feike Asma in de zomer van 1954 een serie orgelconcerten in de Grote Kerk. Aanvankelijk waren er vier gepland, maar uiteindelijk werden het er zes. Na het laatste concert, op 19 oktober 1954, schreef *Dordtsch Dagblad*: "Elk concert leek het aantal toehoorders toe te nemen en het laatste concert overtrof zelfs alles wat wij in dit opzicht hebben meegemaakt."

De recensent was wel kritisch op de programmering: "De programma's, hoewel zeer waardevol, brachten weinig nieuws. Dat was jammer, want zo'n concertserie was bij uitstek geschikt geweest een be-

paalde lijn in het programma te brengen en een beknopt overzicht te geven van de ontwikkeling van de orgelliteratuur. Belangrijke orgelcomponisten uit de latere tijd, César Franck uitgezonderd, hebben wij niet gehoord. Hoe gaarne zouden wij eens een werk hebben beluisterd van b.v. Reger of Charles Tournemire. Het bleef echter alles wel een beetje te veel bij het oude."

In de rij

In *Trouw* haalde Bert Klei op 20 juli 1974 herinneringen op aan "de tijd, dat we zaterdagsavonds in lange rijen stonden opgesteld voor de ingang van de Oude Kerk. Voetje voor voetje schuifelde je vooruit en om je heen bloeiden gesprekken op, waarin reputaties van befaamde organisten met groot gemak gebroken werden. Goed beschouwd deugde niemand, behalve natuurlijk die éne, wiens spel ons wachtte: Feike Asma." Zoals in Amsterdam zal het ook in Dordt geweest zijn.

Over het orgelconcert van Feike Asma in de Grote Kerk op woensdagavond 31 mei 1961 schreef *De Dordtenaar*: "Het schitterende instrument kon onder zijn handen stralen in alle schoonheid, wat de vele en vooral jonge bezoekers een uur van puur muzikale vreugde schonk. De organist zal naast de vreugde van het musiceren bij dit concert het triomfale gevoel gekend hebben, dat organisten moeten hebben die fysiek de kracht bezitten dit zwaar bespeelbare orgel werkelijk een programma lang zonder tekenen van vermoeidheid intensief te bespelen. Vooral gekoppeld-volwerk spel eist een ontzettende kracht van de handen, armen en benen.

Asma had het zich dan ook wat

COLOFON

Kerk op Dordt is het kerkblad voor de Hervormde Gemeente te Dordrecht en de Protestantse Gemeente Dordrecht-Dubbeldam te Dordrecht. Het kerkblad verschijnt eenmaal in de 14 dagen m.u.v. de vakantie- en kerstperiodes.

Redactie

mw. G.J. Hordijk, *hoofdredacteur*
 dhr. F.R. van der Klooster
 dhr. W. Parel
 mw. C. Verbrugge-van Anandel
 dhr. C.P. de Wildt, *eindredacteur*
 dhr. D. van der Zeijden

Redactie *Kerk op Dordt*
 Slangenburg 3, 3328 DN Dordrecht
 E-mail: redactie@kerkopdordt.nl
 (niet voor kopij!)

Redactieraad

Voorzitter: vacature
 Secretaris: dhr. P.J. Visser

Kopij

Meditatie, algemene berichten en rubrieken:
 e-mail: kopij@kerkopdordt.nl
 Voor de wijkberichten:
 zie de colofon van de wijken.
 Het volgende nummer is voor twee weken en verschijnt op vrijdag 10 januari 2025.
 Kopij kan tot donderdag 2 januari 2025 voor 10.00 uur ingeleverd worden via kopij@kerkopdordt.nl

Abonnementen en bezorging

€42,50 per kalenderjaar,
 op rekeningnr. NL50 RABO 0373 7181 36
 t.n.v. *Kerk op Dordt*.
 Opgave en opzeggingen via Administratie *Kerk op Dordt*, Slangenburg 3, 3328 DN Dordrecht, Tel. 616 00 07 Openingsdagen: maandag en dinsdag van 9.00-12.00 uur
 Of via mail: abonnement@kerkopdordt.nl

Advertenties

Uiterlijk inzenden de vrijdag voorafgaand aan de verschijningsdatum om 12 uur:
 Drukkerij RAD, Reewegpad 22, 3319 CJ Dordrecht, E-mail: info@drukkerij-rad.nl
 Tel. 078 621 38 82

Uitgever

Kerk op Dordt is een uitgave van de Protestantse Stichting Kerkblad Eiland van Dordrecht,
 E-mail: stichting@kerkopdordt.nl

Vormgeving en drukwerk

Studio Vincenti, Dordrecht
 Drukkerij RAD, Dordrecht

Privacyverklaring

De privacyverklaring van *Kerk op Dordt* is te lezen op pkn-dordrecht.nl/avg-privacy (Dordrecht) en pkn-dordrecht.nl/privacy (Dubbeldam).

dit betreft niet gemakkelijk gemaakt. Voortdurend trilde het kerkgebouw onder het geweld van een voluit jubelend instrument, waarop Feike Asma zich muzikaal volkomen manifesteerde als de geweldenaar, tenminste wat betreft de uitbundigheid in registratie. Daartegenover stond een frappante beheersing in vormgeving, het gemis waaraan sommige voorgaande orgelbespelingen wel eens mank gingen.”

Nieuwe wegen

In de jaren zestig verlegde Feike Asma zijn grenzen, mede dank zij de NCRV. Zo maakte hij in 1961 in opdracht van de NCRV opnamen van de Symphonie Gothique van de Symphonie Romane van Widor op het orgel van de Saint-Sulpice in Parijs en in 1969 van de zes symfonieën van Louis Vierne in de Notre-Dame. In de jaren 1962-1976 was Feike Asma vaste gastorganist in de concertseries van de Stichting Orgelcentrum in de Grote Kerk. Hier speelde Feike Asma grote orgelwerken, zoals blijkt uit de programma's die Kees Bax bewaarde: op 15 oktober 1969 speelde Feike Asma de Vierde Symphonie van Vierne, op 17

Handtekening van Feike Asma voor Edwin Vooijs op het concertprogramma van 18 juli 1984.

juni 1970 de Eerste. Jaap Boer, tegenwoordig organist van de Gereformeerde Gemeente in Zwijndrecht, herinnert zich het orgelconcert op woensdagavond 29 september 1976.

Feike Asma eindigde met het slotdeel van de Symphonie-Passion van Marcel Dupré. Bart van den Berg schreef in *De Dordtenaar*: "'Résurrection' (Verrijzenis) uit de Symphonie Passion is één brok overtuigingskracht. De compositie vraagt om enorme ruimten, de klankkleur is zeer mystiek getint en de kracht van het werk staat of valt met de interpretatie. Feike Asma hield het werk in een houdgreep die er niet om loog."

Laatste concert

Op Feike Asma's verjaardag, 21 april 1984, kondigde *De Dordtenaar* twee concerten in de Grote Kerk aan: op 23

mei en op 18 juli. Op 23 mei moest Feike Asma verstek laten gaan wegens ziekte. Het programma van 23 mei speelde hij op 18 juli.

Wim de Korver recenseerde het in *De Dordtenaar* onder de kop 'Asma boeit Dordts publiek'. "Het publiek was in groten getale naar de kerk getogen om van dit concert te genieten. Het is dan ook al heel wat jaren geleden dat Feike Asma in Dordrecht te horen is geweest." Op het programma stonden hoofdzakelijk romantische orgelwerken, onder andere het eerste Choral van César Franck.

"Gisteren bleek weer eens dat hij zich in deze muziek uitstekend thuis voelt." Asma speelde ook Petr Eben's *Moto Oscitinato*, met een steeds weer terugkerend ritmisch motief. Hij sloot af "met een boeiende improvisatie over 'De Heer is God en niemand meer'."

Jaap Boer en Edwin Vooijs waren erbij. Edwin kreeg zelfs een handtekening van Asma op zijn concertprogramma.

Erfgoed

Niet alleen recensies, ook opnamen houden de herinnering aan Feike Asma levend. In de jaren zestig maakte Feike Asma in de Grote Kerk opnamen van de Vijfde Symphonie van Widor en het tweede Choral van César Franck, die eerst op grammofoonplaat, later op cd verschenen.

Een prachtig tijdsbeeld is de film 'Toccatà', die cineast Herman van der Horst in de jaren zestig maakte van Feike Asma in de Oude Kerk in Amsterdam. Deze week verschijnt de film online op de website www.hermanvanvliet.com. Herman van Vliet (1941-2018) was niet alleen een leerling van Feike Asma, maar ook een pleitbezorger van zijn muziek. Op het label Festivo heeft hij tal van opnamen met Feike Asma gemaakt en historische opnamen opnieuw uitgebracht. Hermans zoon Bastiaan van Vliet heeft uniek materiaal uit het archief van zijn vader op de website geplaatst.

Met woorden is het maar behelpen als het gaat om muziek. En toch!

Peter Dillingh

Met dank aan Kees Bax, Jaap Boer, Cor van der Leer, Bastiaan van Vliet en Edwin Vooijs.

Feike Asma aan het orgel van de Grote Kerk, 13 september 1967 (foto: Koos Schippers, Lisse).